

گزارش کارگاه آموزشی "کاربرد اصول و توصیه‌هایی برای نظام آمارهای حیاتی

در راستای اجرای چارچوب اقدام منطقه‌ای برای ثبت احوال و آمارحیاتی"

استانبول – ۲۴ تا ۲۷ شهریور ماه سال ۱۳۹۴

Sub-regional workshop on applying Principles and Recommendations for a Vital Statistics System for implementing the Regional Action Framework for CRVS in Asia

۱۵-۱۸ September ۲۰۱۵, Istanbul, Turkey

علیرضا ساجدی

مقدمه:

این کارگاه آموزشی با مشارکت مؤسسه آمار ترکیه، کمیسیون اقتصادی و اجتماعی آسیا و اقیانوسیه سازمان ملل (ESCAP)، سازمان امنیت و همکاری در اروپا (OSCE^۱) و بخش آمار سازمان ملل (UNSD) در تاریخ ۲۵-۲۸ شهریور ماه سال ۱۳۹۴ برگزار گردید.

برگزاری این کارگاه آموزشی در راستای مصوبات کنفرانس رؤسای ثبت احوال کشورهای عضو اسکاپ در سال ۲۰۱۴ برای ارتقاء کارایی و اثر بخشی ثبت احوال و آمار حیاتی صورت گرفته است.

کارشناسان ثبت احوال و مرکز آمار کشورهای ذیل در این کارگاه آموزشی شرکت داشتند:

افغانستان، ارمنستان، گرجستان، ج.ا. ایران، قزاقستان، قرقیزستان، مغولستان، روسیه، تاجیکستان، ترکیه و ازبکستان

مباحث آموزشی بر اساس ایجاد و اجرای نظام ثبت احوال در راستای توصیه‌های بین‌المللی با استفاده از کتاب اصول و توصیه‌هایی برای نظام آمار حیاتی، تجدید نظر سوم (۳ Principle and Recommendation for a Vital Statistics System, Revision) بوده است.

در این میزگرد هر یک از کشورهای شرکت کننده به معرفی نظام ثبت احوال موجود در آن کشور اقدام نمودند، که معرفی ثبت احوال کشورمان نیز در روز دوم توسط اینجانب صورت گرفت. که بسیار مورد توجه و استقبال برگزار کنندگان و شرکت کنندگان قرار گرفت. در پاورپوینت ارائه شده به صورت خلاصه به معرفی قانون ثبت احوال، زیرساخت، فرایند تولید آمار حیاتی و همچنین تعامل و همکاری بین بخشی در سازمان ثبت احوال جمهوری اسلامی ایران پرداخته شد، همچنین توضیحی مختصر به پایگاه داده ثبت احوال و آمادگی برای ثبت جمعیت و ارائه هرم جمعیتی اشاره شد. تفاوت فاحش ثبت احوال در ایران در مقایسه با سایر کشورهای شرکت کننده از نکات بارز و مشهود در این کارگاه آموزشی بود.

^۱ - سازمان امنیت و همکاری در اروپا دارای ۵۷ عضو از کشورهای اروپایی، آسیای مرکزی و آمریکای شمالی می‌باشد، که یکی از بزرگترین سازمان های امنیت منطقه‌ای در جهان به شمار می‌رود. فعالیت‌های این سازمان در حوزه‌های مختلف از قبیل پیشگیری از مناقشات، حمایت از توسعه اقتصادی، بهره‌برداری پایدار از منابع طبیعی و ارتقای حقوق بشر می باشد.

الف – عناوین تدریس شده در این کارگاه آموزشی به قرار زیر است:

ثبت احوال بعنوان منبعی از آمار حیاتی

اقدام و تم‌های پوشش داده شده در نظام آمار حیاتی

ثبت جمعیت بعنوان منبعی از آمار حیاتی

ارزیابی کیفیت و حصول اطمینان از نظام ثبت احوال و آمار حیاتی

نقش بخش سلامت در جمع آوری داده های فوت و علت فوت

طراحی مسؤلیت‌ها و ساختار سازمانی در یک نظام ثبت احوال در سطح ملی

فرایند ثبت احوال: محل، زمان، هزینه، دیر ثبتی

جمع‌آوری آمارهای بین‌المللی و چالش‌های پیش‌روی کشورها

دستورالعمل برای اجرا و پایش هدف‌های ملی چارچوب اقدام منطقه‌ای برای ثبت احوال و آماری حیاتی در آسیا و اقیانوسیه

ب- نتایج و توصیه های مستخرج از این کارگاه

شرکت کنندگان قدردانی خود را از برپایی این کارگاه بیان نمودند و بر اجرا شدن به موقع چارچوب اقدام منطقه ای برای ثبت احوال و آمار حیاتی در آسیا و اقیانوسیه تأکید نمودند.

۱- اجرای کامل استانداردهای بین‌المللی توصیه شده در کتاب اصول و توصیه‌هایی برای نظام آمارهای حیاتی به عنوان یک هدف برای تمام کشورهای شرکت کننده مورد تأیید قرار گرفت، با توجه به این که مشکلات و موانع از یک کشور به کشور دیگر اعمم از پوشش ثبت احوال تا کامل بودن آمار حیاتی، متفاوت است.

۲- به بهبود قابل مشاهده و ملموس در رویه‌های ثبت احوال و پوشش وقایع حیاتی اشاره شد، هر چند که سطح نوسازی و عملکردی این سیستم در کشورهای مختلف یکسان نیست. بدون در نظر گرفتن تفاوت بین کشورها، کشورهای شرکت کننده در نوسازی ثبت احوال تمام تلاش خود را به اجرا گذاشته‌اند.

۳- آمار حیاتی تولید شده توسط کشورهای شرکت کننده از نظر جامعیت و کیفیت متفاوت می باشد. با این حال آمار حیاتی پایه‌ای، به طور منظم در تمامی کشورهای شرکت کننده بر اساس ثبت احوال تولید می شود.

۴- کارگاه بر نقش ثبت احوال در قالب تولید آمار قابل اطمینان برای طیف وسیعی از مسائل از جمله استفاده در مبنای حقوق بشر، اختصاص هویت حقوقی به تمام شهروندان و در کنار آن از لحاظ تولید آمار حیاتی قابل اطمینان، منظم و جامع اشاره نمود.

۵- در این کارگاه نقش ثبت احوال در فرایند صدور گواهی فوت همراه با درج علت فوت مورد بررسی قرار گرفت. اطمینان از اینکه علت فوت توسط یک پزشک آموزش دیده گواهی شود مورد تأکید قرار گرفت.

۶- در دسترس نبودن ترجمه‌ی مناسب کتاب‌های مرجع و کتاب‌های راهنمای بین‌المللی طبقه‌بندی بیماری‌ها (ICD۱۰) از مشکلات پیش رو در بهبود ثبت احوال و آمار حیاتی توسط شرکت کنندگان اعلام شد. همچنین عنوان شد فقدان ترجمه مناسب برای کتاب تجدید نظر یازدهم بیشتر مسأله ساز خواهد شد.

۷- شرکت کنندگان در این کارگاه علاقه خود را در برگزاری دوره‌های آموزشی در سطح ملی برای ارزیابی کیفیت داده‌های ثبت احوال و در نتیجه تولید آمار حیاتی ابراز داشتند.

۸- در خصوص چارچوب قانونی نظام ثبت احوال، شرکت کنندگان ملحوظ داشتند که رویه های ملی در ارتباط با پیامدهای عدم ثبت از قبیل کارمزدها و سایر مسؤولیت‌های اداری (شامل مسؤولیت های مرتبط با

تأخیر در ثبت) از کشوری به کشور دیگر فرق می‌کند. اما در کلیه‌ی کشورهای حاضر در این کارگاه در نظام قانونی تمهیداتی در خصوص عدم رعایت ثبت به موقع پیش بینی شده است. لذا نتیجه‌گیری شد که انگیزه‌ها و نه جرمه‌ها نقش مؤثری در بهبود سطح پوشش ثبت دارد و این نکته در تعدادی از کشورهای شرکت کننده به صورت مستند نیز به اثبات رسیده است.

۹- در خصوص ارزیابی پوشش ثبت احوال و کیفیت آمار حیاتی کارگاه ملحوظ داشت، این ارزیابی‌ها در برخی از کشورهای شرکت کننده در چندین سال گذشته صورت نگرفته است. در جمع بندی مسأله فوق قرار بر این شد که شرکت کنندگان در بازگشت به کشورهای فوق این مسأله را با مسئولین ذیربط در میان بگذارند.

۱۰- در تعدادی از کشورهای شرکت کننده مشکل هماهنگی، همکاری در میان دستگاه‌های مسؤل ثبت احوال و آمار حیاتی، نهادهای بهداشت عمومی، وزارت کشور، خدمات اجتماعی و سایر دست‌اندرکاران در سطح ملی هنوز حل نشده است. این هماهنگی مستلزم سرمایه گذاری قابل ملاحظه از لحاظ اختصاص زمان و سایر منابع بوده و لذا شایسته است کشورهای عضو این مسأله را از طریق مجاری رسمی برای طرح در گروه راهبری منطقه‌ای منعکس کنند.

۱۱- شرکت کنندگان در کارگاه از چارچوب اقدام منطقه‌ای برای ثبت احوال و آمار حیاتی در آسیا و اقیانوسیه که از دستاوردهای اجلاس رؤسای سازمان ثبت احوال برای بهبود ثبت احوال و آمار حیاتی در سال ۲۰۱۴ می باشد، استقبال کردند. اهداف سه گانه مندرج در چارچوب فوق مورد تأکید مجدد کارگاه قرار گرفت و شرکت کنندگان اذعان داشتند که اهداف فوق هم راستا با فعالیت‌های ثبت احوال در کشورهای متبوع آن‌ها نیز می‌باشد.

۱۲- در روز چهارم کشورهای شرکت کننده موانع عمده خود را در خصوص عملکرد نظام ثبت احوال و آمار حیاتی بیان داشتند. در پاسخ به طرح‌های منطقه‌ای، کارگاه نتیجه گرفت، که برای همه کشورهای شرکت کننده این موانع به خوبی شناخته شده است. همچنین این دوره‌ی آموزشی به این نتیجه رسید که چارچوب اقدام منطقه‌ای می‌تواند در بهبود ثبت احوال و آمار حیاتی نقش آفرینی نماید.

ج) برنامه جانبی

در روز سوم کارگاه، بازدید از دفتر منطقه‌ای اداره آمار استانبول (Turkstat) انجام گرفت. در این بازدید کارشناسان اداره آمار گزارشی از فرایند تولید آمار حیاتی از ثبت احوال ارائه نمودند. نکته‌ای که جلب توجه می‌کرد فضای فیزیکی مدرن اداره همراه با رعایت آخرین استانداردها برای حفظ کارایی کارمندان بود. همچنین شرکت کنندگان از مهمان نوازی بسیار گرم و مرور جامع بر عملکرد اداره آمار توسط مدیر و کارکنان قدردانی نمودند. با توجه به اینکه کشور ترکیه (به اذعان کارشناسان ترکیه) از سیستم ثبت نشانی دقیق و جامعی برخوردار است، عدم توانایی در تفکیک شهری و روستایی بودن واقعه در گزارشات آماری ارائه شده، جزء نکات مبهم در این بازدید بود.

ج - نکات پایانی

به اذعان شرکت‌کنندگان در این دوره، هیچ یک از کشورها، دارای یک برنامه جامع ملی برای ثبت احوال و آمار حیاتی نیستند. امضاء تفاهم نامه سه جانبه (که برگرفته از اهداف، راهبردها و فعالیت‌های مستخرج از جلسات و کارگاه‌های ارزیابی و برنامه‌ریزی جامع CRVS می‌باشد) بین مرکز آمار ایران، سازمان ثبت احوال کشور و معاونت بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی که از ارکان اصلی نظام ثبت احوال و آمار حیاتی در ایران به شمار می‌آیند، می‌تواند الگویی برای کشورهای منطقه و یک دستاورد مهم ملی و بین‌المللی در راستای بهبود نظام ثبت احوال و آمار حیاتی باشد.

شایان ذکر است در بخش گام‌های اجرایی در چارچوب اقدام منطقه‌ای برای ثبت احوال و آمار حیاتی ایجاد مکانیزم کارآمد و پایدار هماهنگ ملی برای ثبت احوال و آمار حیاتی با حضور کلیه دست‌اندرکاران مورد تأکید قرار گرفته است.

کشور ترکیه در حال ایجاد نظام اعلام در خصوص وقایع حیاتی می‌باشد.

از مباحث جدیدی که به کتاب اصول و توصیه‌هایی برای نظام آمار حیاتی در چاپ تجدید نظر شده سوم، اضافه شده است، بحث در خصوص ثبت جمعیت است. آشنایی این بحث در کارگاه با استفاده از شکل ذیل صورت گرفت.

Population Registration Model

